

MAJA RAKIĆ*

Uloga Eurojusta u sustavu pravosudne suradnje u kaznenim stvarima s državama članicama Europske unije

Sažetak

Članak daje prikaz ustrojstva i djelovanja Eurojusta, dosadašnjeg razvoja ovog kaznenopravnog tijela Europske unije kao i njegove perspektive u svjetlu promjena koje donosi Lisabonski ugovor. Opisana je dosadašnja suradnja Republike Hrvatske i Eurojusta u kontekstu uključivanja Republike Hrvatske u institucionalnu strukturu Europske unije te pojednostavljenja postupaka izručenja i međunarodne kaznenopravne pomoći. Nadalje, prikazan je zakonodavni okvir domaćeg sustava pravosudne suradnje u kaznenim stvarima s državama članicama Europske unije te uloge koju će Eurojust imati u njegovom formiranju.

Ključne riječi: pravosudna suradnja, Eurojust, europski uhiđbeni nalog, Lisabonski ugovor, Europska pravosudna mreža u kaznenim stvarima.

UVOD

Neposredno nakon promjene Ustava Republike Hrvatske u lipnju 2010. godine¹, koja je, između ostalog, bila nužna kako bi se stvorila i ojačala ustavna osnova za pristupanje Hrvatske Europskoj uniji, Hrvatski sabor donio je **Zakon o pravosudnoj suradnji u kaznenim stvarima s državama članicama Europske unije**². Donošenjem ovoga Zakona (dalje u tekstu: ZOPSEU), čija je primjena odgođena do pristupanja Republike Hrvatske Europskoj uniji, kao i prethodnom dopunom članka 9. stavka 2. Ustava, kojom se odustalo od tradicionalnog načela neizručivanja vlastitih državljana u slučajevima "kada se mora izvršiti odluka o izručenju ili predaji donesena u skladu s međunarodnim ugovorom ili

* Maja Rakić, dipl. iur., načelnica Sektora za međunarodnu pravnu pomoć, Ministarstvo pravosuđa Republike Hrvatske.

¹ Odluka o proglašenju promjene Ustava Republike Hrvatske koju je donio Hrvatski sabor na sjednici 16. lipnja 2010. godine. (NN 76/10.)

² Zakon o pravosudnoj suradnji u kaznenim stvarima s državama članicama Europske unije donesen je 9. srpnja 2010. godine. (NN 91/10.)

pravnom stečevinom Europske unije", Hrvatska je stvorila pretpostavke za implementaciju europskog uhidbenog naloga³ u svoj pravni sustav i time ispunila jedno od najznačajnijih mjerila u poglavlju 24 pristupnih pregovora Pravda, sloboda i sigurnost.

ZOPSEU definira Eurojust kao *"pravnu osobu Europske unije osnovanu odlukom Vijeća Europske unije od 28. veljače 2002. u cilju unapređenja suradnje država članica u suzbijanju teških kaznenih djela"* (čl. 2. ZOPSEU), te normira posredovanje Eurojusta u slučajevima *"kada se provodi istraga zbog kažnjivih djela iz djelokruga Eurojusta, koja uključuje postupanje nadležnih pravosudnih tijela Republike Hrvatske i pravosudnih tijela još jedne države članice ili neke treće države"* (č. 12. ZOPSEU), čime formalno uvodi ovo tijelo u sustav domaćeg kaznenog postupovnog prava.

Ovaj članak želi dati prikaz ustrojstva i djelovanja Eurojusta kao i perspektive ovog kaznenopravnog tijela Europske unije u svjetlu promjena koje donosi **Lisabonski ugovor**⁴, dosadašnje suradnje Republike Hrvatske i Eurojusta – poglavito u kontekstu olakšanja i pojednostavljenja postupaka međunarodne kaznenopravne pomoći i izručenja, te uloge koju će ovo tijelo imati u formiranju domaćeg sustava pravosudne suradnje u kaznenim stvarima s državama članicama Europske unije.

1. O EUROJUST-U

Eurojust je mala, dinamična jedinica pravosudne suradnje, uspostavljena u okviru nekadašnjeg trećeg stupa sekundarnog prava Europske unije, koji je obuhvaćao policijsku i pravosudnu suradnju u kaznenim stvarima, s ciljem jačanja borbe protiv težeg prekograničnog kriminaliteta, pogotovo kada se radi o organiziranom kriminalu (Thwaites, 2006:293).

O osnivanju Eurojusta države članice odlučile su na sastanku Europskog vijeća u Tampereu (Finska) u listopadu 1999. godine. Naime, Vijeće je dalo preporuku za stvaranje tijela sastavljenog od "nacionalnih tužitelja, sudaca ili policijskih službenika istovrsnih ovlasti, izdvojenih iz svake države članice (...) sa zadatkom da olakša pravilnu koordinaciju nacionalnih tijela kaznenog progona i pruža podršku kriminalističkim istraživanjima u predmetima organiziranog kriminala"⁵.

Citirana preporuka bila je odgovor na ograničenja pravosudne suradnje u kaznenim stvarima između država članica Europske unije, koja proizlaze iz različitosti njihovih kaznenopravnih sustava. Ova okolnost, kao i tradicionalna "nevoljkost" prema suradnji u kaznenim postupcima, usložnjavala je suradnju država članica u predmetima s prekograničnim obilježjima, usprkos postojanju brojnih konvencija koje uređuju ovo područje. Stoga je specifični zadatak Eurojusta da posreduje između nadležnih tijela

³ Okvirna odluka Vijeća Europske unije od 13. lipnja 2002. godine o europskom uhidbenom nalogu i postupcima predaje između država članica (Council Framework Decision of 13 June 2002 on the European arrest warrant and the surrender procedures between Member States; 2002/OJ EC L 190/01).

⁴ Treaty of Lisbon amending the Treaty on European Union and the Treaty establishing the European community (2007/OJ C 306), potpisan u Lisabonu 13. prosinca 2007. Lisabonski ugovor čine Ugovor o Europskoj uniji i Ugovor o funkcioniranju Europske unije – pročišćeni tekstovi 2010/OJ C 83/01.

⁵ Conclusions of the European Council, Tampere, 15. –16. 10. 1999. para 46.

država članica radi unaprjeđenja, pojednostavljenja i ubrzanja njihove suradnje (Thwaites, 2006:294).

Navedeni nedostaci otvorili su pitanje harmonizacije pravnih sustava država članica Europske unije u području kazneno postupovnih i materijalnih pravila. Kazneno pravo je od osnutka europskih zajednica pedesetih godina prošlog stoljeća prešlo put od normativne ekskomunikacije iz europskog pravnog poretka, preko postupnog afirmiranja judikaturom Europskog suda do smještanja u treći, međunarodnopravni stup Europske unije (Đurđević, 2009:295). Treći stup Europske unije uspostavljen je **Ugovorom o Europskoj uniji iz Maastrichta** 1992. godine, te je tada obuhvaćao cjelokupnu suradnju u području pravosuđa i unutarnjih poslova (mjere vezane za slobodno kretanje osoba kao što je azil, prelazak vanjskih granica, politika useljavanja te policijska i pravosudna suradnja). Od **Ugovora iz Amsterdama** 1997. područje trećeg stupa suženo je na policijsku i pravosudnu suradnju u kaznenim stvarima, dok su ostali poslovi prebačeni u prvi, supranacionalni stup Unije. Stupanjem na snagu **Lisabonskog ugovora** ukinuta je "hramska" arhitektura kroz unifikaciju tri stupa u jedinstveni pravni poredak⁶.

Svoje normativne zadaće iz trećeg stupa u području kaznenog prava, Unija je nakon stupanja na snagu Ugovora iz Amsterdama počela ostvarivati kroz okvirne odluke (*Framework decisions*), koje su kroz prethodno desetljeće gotovo u potpunosti zamijenile konvencije. Okvirne odluke nemaju neposredan pravni učinak već se u pravne poretke država članica implementiraju nacionalnim provedbenim propisima. Putem okvirnih odluka stvarana su zajednička minimalna pravila o obilježjima kaznenih djela i kaznama u području organiziranog kriminaliteta, terorizma, nezakonite trgovine drogom i šire. Također, nastojalo se afirmirati načelo međusobnog povjerenja u pravne sustave, odnosno priznanja i izvršenja presuda i drugih sudskih odluka, zatim neposredna komunikacija između pravosudnih tijela i uspostava zajedničkih minimalnih procesnih standarda, sve u cilju stvaranja pretpostavki za izjednačavanje učinaka stranih i vlastitih sudskih odluka u nacionalnom kaznenopravnom poretku.

Kao i ideja o Eurojustu, i ideja o međusobnom priznanju sudskih odluka lansirana je na sastanku u Tampereu. No, nacionalni interesi država članica i tradicionalno shvaćanje državne kaznenopravne vlasti kao tvrđave suvereniteta nisu činili plodno tlo za otklanjanje predrasuda spram mreže koja bi omogućavala neograničeni prekogranični kazneni progon. Stoga su pregovori o prijedlogu za stvaranje Eurojusta bili dugotrajni i teški. Politički, ove su ideje sazrele nakon terorističkih napada na Sjedinjene Američke Države 11. rujna 2001. godine.

Eurojust je ustanovljen Odlukom Vijeća od 29. veljače 2002. godine o osnivanju Eurojusta radi jačanja borbe protiv teškog kriminaliteta⁷, a danas okuplja 27 nacionalnih

⁶ "Nakon dugogodišnjeg oklijevanja države članice će nakon ratifikacije Lisabonskog ugovora ipak prenijeti veliki dio svojih kaznenopravnih ovlasti na Europsku uniju i dodijeliti joj supranacionalnu kaznenopravnu nadležnost. (...) Dosadašnja, pretežno međunarodnopravna regulacija zamijenjena je supranacionalnim zakonodavnim postupkom (...). Lisabonskim ugovorom razvijen je poseban supranacionalni model harmonizacije nacionalnog kaznenog materijalnog i kaznenog procesnog prava, koji će kroz načelo uzajamnog priznanja sudskih odluka stvoriti jedinstveni pravosudni prostor Unije u kaznenim stvarima.", (Đurđević, 2009:340-342).

⁷ Council Decision of 28 February 2002 setting up Eurojust with a view to reinforcing the fight against

članova koji zajedno čine Kolegij Eurojusta (*College of Eurojust*). Djelatnici Eurojusta su tužitelji, suci ili policijski službenici koji imaju istovrsne ovlasti, upućeni u Den Haag⁸ iz svoje države članice. Dok na području policijske suradnje Europska unija djeluje kroz Europol, Eurojust je zamišljen kao njegov pandan na području pravosudne suradnje (Đurđević, 2009:327).

Eurojust pokriva kaznena djela iz djelokruga Europolu⁹, što uključuje gotovo sve oblike težeg kriminaliteta: trgovinu drogom, trgovinu ljudima, terorizam, ubojstva, dječju pornografiju, kibernetički kriminalitet, prijevare, korupciju, pranje novca, kaznena djela koja utječu na financijske interese Unije, kaznena djela protiv okoliša, sudjelovanje u kriminalnoj grupi ili organizaciji, te druga kaznena djela počinjena u svezi s gore navedenim djelima.

Eurojust djeluje kao međuvladino tijelo te svaki nacionalni član predstavlja vlastitu državu članicu. Temeljno načelo djelovanja je brza reakcija na praktične probleme tijela kaznenog progona u državama članicama; ako postoji prekogranično obilježje, nacionalno tijelo kaznenog progona može se obratiti svom nacionalnom članu Eurojusta, koji će neposredno i neopterećen administrativnim preprekama pribaviti sve podatke nužne za rješavanje konkretnog problema¹⁰. Zahtjevi država članica prema Eurojustu u stalnom su porastu, pa su i oblici pomoći koju Eurojust pruža brojni: omogućavanje kontakata između nadležnih pravosudnih tijela različitih država članica; pribavljanje i prosljeđivanje podataka; održavanje koordinativnih sastanaka (u Eurojustu ili drugdje) između uključenih dionika kako bi se omogućilo rješavanje pojedinih predmeta.

Eurojust je također ovlašten upućivati formalne zahtjeve nadležnim tijelima država članica, putem jednog ili više nacionalnih članova ili djelujući kao Kolegij. Ovi formalni zahtjevi usmjereni su tome:

- da od nadležnih tijela zatraže pokretanje kaznenog progona za određena kaznena djela ili prihvaćanje da je netko od njih u boljem položaju pokrenuti kazneni progon za određena kaznena djela
- da koordinira nadležna tijela uključenih država članica
- da osnuje zajednički istražni tim
- ili da se Eurojustu pruži bilo kakva informacija koja mu je potrebna da učini neki svoj zadatak.

serious crime (2002/OJ L 63/1). Odluka je izmijenjena s Council Decision 2003/659/JHSA od 18. lipnja 2003., (2003/OJ L 245/44).

⁸ Decision of 13 December 2003 on the location of the seats of certain offices and agencies of European Union (2004/OJ L 29/15). Sjedište Eurojusta nalazi se u istoj zgradi kao i Međunarodni kazneni sud (ICC).

⁹ Europol Convention (1995/OJ C 316).

¹⁰ Treba primijetiti da osobe za kontakt Europske pravosudne mreže u kaznenim stvarima, koje se za razliku od Eurojusta nalaze u državama članicama i djeluju iz njih, također smjeraju olakšanju pravosudne suradnje u kaznenim stvarima. Međutim, ove se osobe od Eurojusta razlikuju po strukturi, djelokrugu i sredstvima djelovanja. Europska pravosudna mreža osnovana je Zajedničkom akcijom od 29. lipnja 1998. godine o stvaranju Europske pravosudne mreže (1998/OJ L 191) u cilju poboljšanja pravosudne suradnje država članica na sudskom i praktičnom nivou, radi sprječavanja težeg kriminaliteta.

Iako zahtjevi Eurojusta nisu obvezujući i ovo tijelo nema izvršnu vlast u državama članicama, njegovim se zahtjevima uglavnom udovoljava, budući da Eurojust raspolaže političkim sredstvima za skretanje pažnje Europskog vijeća na postupke država članica koje "nevoljko" surađuju. Eurojust ostvaruje učinak na države članice i na druge načine, npr. organizacijom "strateških sastanaka" o raznim temama kao što su trgovina ljudima, pranje novca i europski uhidbeni nalog, kako bi praktičari ostvarili uvid u prepreke uzajamnoj suradnji kao i primjere "najbolje prakse". Nadalje, Eurojust ima značajnu ulogu u olakšanju primjene europskog uhidbenog naloga.

Lisabonski ugovor u najvećem dijelu normira postojeću nadležnost i ovlasti Eurojusta. Eurojust je nadležan za sve oblike kaznenih djela koja pogađaju dvije ili više država članica ili koja zahtijevaju zajednički progon. Temeljne ovlasti ostaju koordinacija nacionalnih istraga i progona te jačanje pravosudne suradnje. Međutim, Eurojust Lisabonskim ugovorom dobiva operativnu ovlast da "inicira" kaznenu istragu kao i da predloži poduzimanje kaznenog progona nadležnim nacionalnim tijelima. Smatra se da će ta ovlast omogućiti najbolju uporabu podataka i ekspertiza kojima raspolaže Eurojust. Osim ovlasti da zahtijeva pokretanje istrage, Eurojust nema daljnjih ovlasti odlučivanja tijekom kaznenog postupka, jer sve službene odluke u sudskom postupku donose nadležni službenici država članica. Eurojust, također, nema ovlasti poduzimanja prisilnih mjera (Đurđević, 2009:328).

U Ugovoru se posebno ističe korištenje ovlasti Eurojusta da zahtijeva pokretanje kaznenih postupaka za kaznena djela na štetu financijskih interesa Unije, pa se može očekivati da će Eurojust koristiti ovu ovlast upravo za ta kaznena djela. Time će, ne samo pridonijeti učinkovitosti nacionalnog kaznenog progona, već se i pripremati za transformaciju u **Ured europskog javnog tužitelja**, jer je ta aktivnost Ugovorom određena djelatnost budućeg europskog javnog tužitelja. Lisabonski ugovor stvorio je pravne pretpostavke u primarnom pravu Europske unije za ustanovljenje Ureda europskog javnog tužitelja kao prvog europskog tijela kaznenog progona koje će imati kazneno postupovne ovlasti na čitavom teritoriju Europske unije. Tijekom pregovora o Lisabonskom ugovoru pokazalo se da se radi o jednom od najkontroverznijih instituta koji je doživio ozbiljno protivljenje, osobito Ujedinjene Kraljevine. Stoga Lisabonski ugovor ne propisuje obvezno osnivanje Ureda europskog javnog tužitelja već samo daje ovlast, otvara mogućnost njegovog osnivanja iz Eurojusta (Đurđević, 2009:329-330).

2. SURADNJA IZMEĐU REPUBLIKE HRVATSKE I EUROPSKE JEDINICE ZA PRAVOSUDNU SURADNJU

Suradnja između Republike Hrvatske i Eurojusta započela je krajem 2004. godine kada su, na poziv Eurojusta imenovane tri kontakt osobe za suradnju s Eurojustom: predstavnik Ministarstva pravosuđa, Državnog odvjetništva Republike Hrvatske i Županijskog suda u Zagrebu.

Tijekom 2005. godine Eurojust je poduzeo inicijalne kontakte s Vladom Republike Hrvatske koji su doveli do formalnog poziva ministrici pravosuđa Republike Hrvatske da posjeti Eurojust početkom 2006. godine, radi otvaranja pregovora o sklapanju sporazuma o suradnji. Radi jačanja veza s odgovarajućim institucijama u državama iz regije tzv.

zapadnog Balkana, Eurojust je 15. studenog 2005. godine organizirao sastanak na kojem su sudjelovale osobe za kontakt iz Hrvatske, Albanije i Crne Gore. Na ovom sastanku raspravljalo se o mogućnostima daljnje operativne suradnje¹¹.

Operativna suradnja ostvarena je već u 2006. godini, kroz sudjelovanje nacionalnih osoba za kontakt na koordinativnim sastancima. Rezultate ove suradnje pokazuju primjeri iz prakse, objavljeni u godišnjem izvješću Eurojusta za 2006. godinu¹². U nastavku se stoga daje prikaz pojedinih predmeta, koji su ujedno i dobra ilustracija djelatnosti Eurojusta.

Prvi predmet odnosi se na kazneno djelo utaje većeg iznosa poreza, odnosno krijumčarenja robe, a uključuje suradnju između Mađarske, Slovačke i Nizozemske, te Hrvatske kao "treće zemlje". Tijekom manje od godinu dana i u oko 200 različitih situacija, osumnjičenici iz Mađarske, a u ime slovačkih i nizozemskih trgovačkih društava, uvezli su iz Hrvatske oko 5 000 tona šećera, ukupne porezne vrijednosti od oko 3 milijuna eura. Uvoz je činjen temeljem slovačkih i nizozemskih uvoznih dozvola, koje su deklarirale da će mjesto potrošnje ove robe biti Slovačka odnosno Nizozemska. Stoga se u Mađarskoj na ovu robu primjenjivala nulta stopa poreza na dodanu vrijednost. Međutim, šećer nikada nije stigao ni u Slovačku ni u Nizozemsku, sva roba prodana je u Mađarskoj, a porez na dodanu vrijednost nije plaćen nigdje u Europskoj uniji.

Mađarski tužitelj se u najranijem stadiju istrage obratio Eurojustu s ovim predmetom. Promptno je održan koordinativni sastanak na kojem su sudjelovali tužitelji i istražitelji iz svih uključenih zemalja, radi razmjene podataka te razjašnjenja pravnih i praktičnih pretpostavki za odašiljanje zahtjeva za međunarodnom pravnom pomoći. Svim ovim zahtjevima (osim u Nizozemskoj) udovoljeno je do kraja 2006. godine, što je omogućilo pravodobno pokretanje sudskog postupka. Citirani izvor navodi da ovaj predmet pokazuje kako Eurojust ima iznimno učinkovite osobe za kontakt u nekim "trećim zemljama".

Drugi predmet odnosi se na nezakonitu trgovinu drogom, uz korištenje nadzirane isporuke kao posebne dokazne radnje. U svibnju 2006. godine švedski tužitelj kontaktirao je nacionalnog člana Eurojusta te ga obavijestio o automobilu punom heroina koji se iste večeri trebao uputiti za Švedsku iz jedne zemlje na južnom Balkanu. Švedska je zatražila provedbu nadzirane isporuke, što znači da je automobil trebalo nadzirati tijekom putovanja, bez zadržavanja na graničnim prijelazima. Odmah je zatražena suradnja Srbije i Crne Gore, Hrvatske, Mađarske, Austrije i Danske. Kako ruta kojom je bilo planirano prevesti drogu nije bila poznata, suradnja je zatražena i od Slovenije, Češke i Slovačke. Posredstvom Eurojusta u provedbu nadzirane isporuke bio je uključen i Europol, kao koordinator policijske i carinske suradnje.

Formalni pregovori o sklapanju Sporazuma između Republike Hrvatske i Eurojusta započeli su 8. svibnja 2007. godine, te su uspješno okončani odobravanjem teksta Sporazuma od strane Vijeća ministara pravosuđa i unutrašnjih poslova (JHA Council). Sporazum je potpisan 9. studenog 2007. godine u Bruxellesu čime je potvrđeno i formalno povezivanje Hrvatske s ovom institucijom¹³.

¹¹ Annual report, 2005 – http://www.eurojust.europa.eu/press_annual_report_2005.htm - 8. 1. 2012.

¹² Annual report, 2006 – http://www.eurojust.europa.eu/press_annual_report_2006.htm - 8. 1. 2012.

¹³ Zakon o potvrđivanju Sporazuma između Republike Hrvatske i Eurojusta donesen je 19. rujna 2008. (NN-MU 7/08.), a Sporazum je stupio na snagu 5. lipnja 2009. godine.

Prije sklapanja Sporazuma Republika Hrvatska ratificirala je **Konvenciju Vijeća Europe za zaštitu osoba glede automatizirane obrade osobnih podataka** od 28. siječnja 1981. godine, koja ima ključnu ulogu u sustavu zaštite podataka Eurojusta, kao i njezin Dodatni protokol od 8. studenoga 2001. godine¹⁴. Postojanje odgovarajućeg zakonodavnog okvira koji regulira zaštitu podataka bila je pretpostavka za pregovore o sklapanju Sporazuma, te glavni razlog zbog kojeg nije moglo doći do otvaranja pregovora s nekim zainteresiranim "trećim državama" (npr. Ruska Federacija i Ukrajina).

U Prijedlogu Zakona o potvrđivanju Sporazuma između Republike Hrvatske i Eurojusta navodi se sljedeće: "Potvrđivanjem Sporazuma unaprijedit će se suradnja u području pravosuđa i unutarnjih poslova s državama članicama Europske unije i drugim državama koje su sklopile slične sporazume s Eurojustom, što je od posebnog značaja za pregovore između Europske unije i Republike Hrvatske u poglavlju 24 (Pravda, sloboda i sigurnost). Potvrđivanjem ugovornog odnosa između Republike Hrvatske i Eurojusta unaprjeđuje se integracija Republike Hrvatske u institucionalnu strukturu Europske unije, čime se olakšava preuzimanje odgovornosti koje donosi punopravno članstvo u Europskoj uniji, a time i u Eurojustu. Republika Hrvatska sustavno i kontinuirano provodi suzbijanje organiziranog kriminala kao i svih oblika teških kaznenih djela s prekograničnim obilježjem. Suzbijanje organiziranog kriminala i razvoj suradnje na suzbijanju svih oblika prekograničnog kriminala, posebno s obzirom na geopolitički položaj Republike Hrvatske, zauzima visoki prioritet u radu hrvatskih pravosudnih i policijskih tijela. U skladu s navedenim opredjeljenjem, Republika Hrvatska je ratificirala sve važnije međunarodne konvencije koje se odnose na borbu protiv organiziranog kriminala i ugradila ih u hrvatsko zakonodavstvo."

Nakon stupanja Sporazuma na snagu, ministar pravosuđa donio je 16. travnja 2009. godine Pravilnik o upućivanju državnog odvjetnika za vezu u Eurojust¹⁵, a 22. rujna 2009. Vlada Republike Hrvatske donijela je Odluku o upućivanju državnog odvjetnika za vezu u Eurojust.

Od studenog 2009. godine državni odvjetnik za vezu s Eurojustom pridružio se Kolegiju Eurojusta što je rezultiralo još intenzivnijom suradnjom u predmetima izručenja i međunarodne pravne pomoći u kaznenim stvarima. U ostvarivanju glavnog zadatka Eurojusta kojega čini posredovanje između nadležnih tijela, kako država članica tako i "trećih država", radi unaprjeđenja, pojednostavljenja i ubrzanja njihove suradnje, ključnu ulogu igraju neformalne konzultacije između državnog odvjetnika za vezu i osobe za kontakt **Europske pravosudne mreže u kaznenim stvarima** (dalje u tekstu: EPMKS) iz ministarstva pravosuđa. Naime, Ministarstvo pravosuđa, odnosno Sektor za međunarodnu pravnu pomoć centralno je tijelo za koordinaciju poslova međunarodne pravne pomoći i

¹⁴ Konvencija za zaštitu osoba glede automatizirane obrade osobnih podataka, sastavljena u Strasbourgu 28. siječnja 1981. godine i Dodatni protokol uz Konvenciju za zaštitu osoba glede automatizirane obrade osobnih podataka u vezi s nadzornim tijelima i međunarodnom razmjenom podataka, sastavljen u Strasbourgu 8. studenoga 2001., objavljeni su u NN-MU 4/05., a stupili na snagu u odnosu na Republiku Hrvatsku 1. listopada 2005. godine.

¹⁵ Pravilnik o upućivanju državnog odvjetnika za vezu (NN 54/09., 96/09. i 100/09.) prestao je važiti stupanjem na snagu Pravilnika o upućivanju državnog odvjetnika za vezu u Eurojust od 20. listopada 2011. godine. (NN 123/11.)

pravosudne suradnje, a u obavljanju poslova iz svog djelokruga ostavaruje svakodnevne operativne kontakte s pravosudnim i drugim nadležnim tijelima u zemlji i inozemstvu.

Ne treba posebno naglašavati da su koristi od formalnog uključivanja Republike Hrvatske u rad Eurojusta obostrane. Međusobna pravna pomoć (*mutual legal assistance*) je, kao što joj samo ime govori, dvosmjerna ulica te se, u vrijeme kada sve veći broj sudskih postupaka ima prekogranična obilježja, njenim unaprjeđenjem, pojednostavljenjem i ubrzanjem, približavamo jednom od temeljnih postulata pravne države – učinkovitom pravosuđu.

Prema godišnjem izvješću Eurojusta za 2010. godinu¹⁶, državni odvjetnik za vezu iz Republike Hrvatske otvorio je pred Eurojustom *jedanaest predmeta*, koji su se uglavnom ticali korupcije, kaznenih djela protiv imovine ili javnih dobara, uključujući prijevaru, zatim kaznenih djela protiv života, tijela i osobne slobode, te nezakonite trgovine drogom. Čak sedam od ovih jedanaest predmeta bili su povezani s korupcijom, a u nekima od njih zatraženo je određivanje privremenih mjera (*freezing*) na bankovnim računima i drugim sredstvima.

Kao primjer uspješne suradnje u 2010. godini navodi se predmet istrage Ureda za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta protiv osam visoko pozicioniranih službenika, uključujući i jednog bivšeg političara zbog nezakonitog odobravanja zajmova u razdoblju između 2006. i 2009. godine, radi pribavljanja sredstava za financiranje kupnje dionica putem brojnih trgovačkih društava u zemlji i inozemstvu. Šteta je procijenjena na otprilike 54 milijuna eura. Tijekom ove sveobuhvatne istrage u drugim je državama ispitano 29 svjedoka, učinjene su provjere brojnih društava i bankovnih računa te pribavljeni relevantni podaci i dokumenti. Zahtjevi za međunarodnu pravnu pomoć odaslani su u Ujedinjeno Kraljevstvo, Norvešku, Mađarsku, Češku, Maltu, Srbiju, Švicarsku i Italiju, a postupanje po ovima zahtjevima olakšano je i ubrzano posredovanjem Eurojusta, na način da su neki od traženih dokumenata pribavljeni u roku od 24 sata, a većina zahtjeva bila je ispunjena u nekoliko dana. Državni odvjetnici iz Republike Hrvatske bili su prisutni ispitivanjima svjedoka u Mađarskoj i na Malti. Posebno uspješni bili su rezultati radnji provedenih na Malti, gdje su osigurani važni dokumenti.

Ovakva praksa nastavljena je u 2011. godini, kroz posredovanje Eurojusta u realizaciji izručenja i zahtjeva za međunarodnu pravnu pomoć u visokoprofilnim istragama iz nadležnosti Ureda za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta, ali i u drugim važnijim postupcima, kao što su postupci zbog kaznenih djela ratnih zločina.

3. EUROJUST U SUSTAVU ZOPSEU

Kao što je uvodno naznačeno, pristupanjem Republike Hrvatske Europskoj uniji počeo se primjenjivati ZOPSEU kojim je u domaći pravni sustav implementiran cjelokupni instrumentarij pravosudne suradnje u kaznenim stvarima između država članica Europske unije. Značajnu novinu koji donosi ovaj Zakon čini upravo načelo uzajmnog povjerenja u pravne sustave koje se oživotvoruje kroz međusobno priznanje i izvršenje sudskih odluka

¹⁶ Annual report, 2010 – http://www.eurojust.europa.eu/press_annual_report_2010.htm - 8. 1. 2012.

oslobođeno administrativne kontrole i postupka egzekviture, neposrednu komunikaciju pravosudnih tijela, smanjenu mogućnost odbijanja zahtjeva i ukidanje dvostruke kažnjivosti (*dual criminality*) za određene vrste teških kaznenih djela kao pretpostavke za udovoljenje zahtjevu.

Glavni razlog donošenja ovog Zakona bila je implementacija **europskog uhidbenog naloga**, kao iznimno uspješnog i hvaljenog instrumenta koji je između država članica Europske unije eliminirao dugotrajne sudsko-administrativne postupke izručenja te je skratio postupak predaje na prosječnih 40 dana, u slučajevima kada tražena osoba ne pristane na predaju.

Međutim, zbog zahtjeva Europske komisije za punim zakonodavnim usklađenjem, Zakonom su obuhvaćeni i svi drugi instrumenti pravosudne suradnje u kaznenim stvarima¹⁷ koji su u trenutku njegovog donošenja činili dio pravne stečevine Europske unije u ovom području, bez obzira što korištenje većine tih instrumenata još nije zaživjelo u praksi pravosudnih tijela država članica, što zbog već ranije istaknutog problema "zatvorenosti" nacionalnih kaznenopravnih sustava, što zbog činjenice da su rokovi za transpoziciju odredbi nekih od ovih okvirnih odluka u nacionalne pravne sustave istekli tek u 2011. godini.

Stoga možemo reći da Republika Hrvatska u ovom trenutku ima u legislativnom smislu najcjelovitije postavljen sustav pravosudne suradnje u kaznenim stvarima, iako aktivnosti odgovarajućih radnih skupina pri Vijeću Europske unije ukazuju na to da će ZOPSEU možda biti potrebno revidirati i prije početka njegove primjene.

ZOPSEU u članku 12. regulira posredovanje Eurojusta u poslovima pravosudne suradnje u kaznenim stvarima ako se provodi istraga zbog kažnjivih djela iz djelokruga Eurojusta, koja uključuje postupanje nadležnih pravosudnih tijela Republike Hrvatske i pravosudnih tijela još jedne države članice ili neke treće države. U tom slučaju domaća pravosudna tijela mogu se obratiti Eurojustu radi unapređivanja: koordinacije nadležnih pravosudnih tijela, suradnje nadležnih tijela na pružanju uzajamne pravne pomoći, prilikom provođenja instrumenata pravosudne suradnje iz članka 1. ovog Zakona¹⁸ i učinkovitosti istraga i mjera određenih u cilju kaznenog progona. Ovakvom regulacijom željelo se uputiti pravosudne dužnosnike i službenike koji će obavljati poslove pravosudne suradnje u kaznenim stvarima na mogućnost da se u određenim slučajevima koriste pogodnostima koje pruža posredovanje Eurojusta u svrhu unaprjeđenja, pojednostavljenja i ubrzanja samoga postupka.

Državnom odvjetniku za vezu, odnosno budućem nacionalnom članu Eurojusta, podršku u obavljanju njegovih zadaća s druge bi pak strane trebala pružati nacionalna mreža osoba za kontakt EPMKS. Iako je Republika Hrvatska još 2006. godine imenovala

¹⁷ Osim europskog uhidbenog naloga i postupka predaje, Zakonom su implementirani sljedeći instrumenti: nalog za osiguranje imovine ili dokaza, europski nalog za pribavljanje dokaza, priznanje i izvršenje naloga za oduzimanje imovine ili predmeta, priznanje i izvršenje odluka o novčanoj kazni, priznanje i izvršenje presuda kojima je izrečena kazna zatvora ili mjera koja uključuje oduzimanje slobode, priznanje i izvršenje presuda i odluka kojima su izrečene probacijske mjere i alternativne sankcije.

¹⁸ Vidi bilj. 17.

osobe za kontakt ove mreže, sustav pravosudne suradnje u kaznenim stvarima uspostavljen kroz ZOPSEU otvorio je potrebu da se osobe za kontakt imenuju pri onim pravosudnim tijelima kojima je obavljanje poslova pravosudne suradnje u kaznenim stvarima s državama članicama Europske unije dano u stvarnu nadležnost¹⁹. Tako je člankom 11. ZOPSEU propisano da će ministar nadležan za poslove pravosuđa odrediti u Ministarstvu pravosuđa do dvije osobe za kontakt s EPMKS. Vrhovni sud Republike Hrvatske odredit će po jednu osobu za kontakt između sudaca koji rade na poslovima pravosudne suradnje u sudovima iz članka 5. stavka 1. ovoga Zakona, a Državno odvjetništvo Republike Hrvatske do dvije osobe iz državnih odvjetništava koje rade na poslovima pravosudne suradnje.

Odlukom Vijeća 2009/426/JHA od 16. prosinca 2008. godine o jačanju Eurojusta (*New Eurojust Decision*), kojom je izmijenjena Odluka Vijeća od 29. veljače 2002. o osnivanju Eurojusta radi jačanja borbe protiv teškog kriminaliteta, predviđena je uspostava nacionalnih koordinativnih sustava Eurojusta u državama članicama, sa zadatkom koordinacije rada koji obavljaju nacionalni korespondent Eurojusta, nacionalni korespondent Eurojusta u predmetima terorizma, nacionalni korespondent EPMKS i do tri osobe za kontakt EPMKS, kao i nacionalni predstavnici mreža za zajedničke istražne timove, ratne zločine, povrat sredstava i korupciju.

Nova odluka o Eurojustu podrobnije uređuje suradnju Eurojusta s EPMKS predviđajući održavanje njihovog privilegiranog odnosa koji se temelji na međusobnom savjetovanju i nadopunjavanju, posebno između nacionalnog člana Eurojusta i osoba za kontakt EPMKS iz iste države članice, te nacionalnog korespondenta za Eurojust i EPMKS. U tom smislu predviđene su i mjere koje trebaju osigurati učinkovitu suradnju, primjerice obveza nacionalnih članova da od slučaja do slučaja obavještavaju osobe za kontakt EPMKS o predmetima u kojima smatraju da EPMKS ima bolji temelj za postupanje. Osim toga, kontakt osobe EPMKS mogu se od slučaja do slučaja pozivati da sudjeluju na sastancima Eurojusta.

Iz navedenog razvidno je da je uspostava i profesionalno osposobljavanje nacionalne mreže osoba za kontakt EPMKS, uz profesionalno osposobljavanje samih pravosudnih dužnosnika i službenika koji će obavljati poslove pravosudne suradnje u kaznenim stvarima, pretpostavka da ovaj sustav preuzme svoju ulogu s danom prijema Republike Hrvatske u Europsku uniju. Uzimajući u obzir vrlo dinamičnu perspektivu razvoja europskog kaznenog prava u svjetlu promjena koje je donio Lisabonski ugovor, te činjenicu da se sustav pravosudne suradnje između država članica Europske unije temelji na postavkama koje domaći pravni sustav do sada nije poznavao, hrvatsko će se pravosuđe u godinama koje su pred nama morati ozbiljno pozabaviti ovom problematikom kako bi ostvarilo europsku razinu profesionalnosti i učinkovitosti u suzbijanju organiziranog kriminala i suradnji na suzbijanju svih oblika prekograničnog kriminala.

¹⁹ To su županijski sudovi u Bjelovaru, Zadru, Velikoj Gorici i Vukovaru. Intencija zakonodavca prilikom određivanja stvarno nadležnih sudova bilo je rasterećenje četiri najveća županijska suda u RH, te omogućavanje specijalizacije sudaca iz drugih županijskih sudova, budući da su županijski sudovi u Zagrebu, Splitu, Osijeku i Rijeci već osnovali specijalizirane odjele za predmete iz nadležnosti USKOK-a te za ratne zločine.

LITERATURA

1. Đurđević, Z. (2009). *Lisabonski ugovor: prekretnica u razvoju kaznenog prava u Europi*. U: Čapeta i dr., *Reforma Europske unije*. Zagreb: Narodne novine.
2. Krapac, D. (2006). *Međunarodna kazneno pravna pomoć*. Zagreb: Narodne novine.
3. Thwaites, N. (2006). *Eurojust: Beacon in EU Judicial cooperation*. *Revue international de droit penal*, 77(1), 293.-298.
4. <http://www.eurojust.europa.eu> - 8. 01. 2012.

Summary _____

Maja Rakić

The Role of Eurojust in the System of Judicial Cooperation in Criminal Matters with Member States of European Union

The article gives an overview of organization and activity of Eurojust, former development of this judicial authority of the European Union, as well as its further development in the light of changes introduced by Lisbon Treaty. It describes former cooperation between Republic of Croatia and Eurojust in the context of integration of the Republic of Croatia into institutional structure of European Union, as well as simplification of extradition and mutual legal assistance proceedings. Furthermore, it describes legislative framework of national system of judicial cooperation in criminal matters with Member States of European Union and the role of Eurojust in forming of this system.

Key words: judicial cooperation, Eurojust, European arrest warrant, Lisbon Treaty, European judicial network in criminal matters.